

Asia T-112/07

Hitachi Ltd ym. vastaan Euroopan komissio

Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kaasueristeisiä kytkinlaitteita koskevien hankkeiden markkinat – Päätös, jolla todetaan EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkominen – Markkinoiden jakaminen – Puolustautumisoikeudet – Näyttö kilpailusääntöjen rikkomisesta – Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen – Sakot – Kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus ja kesto – Ehkäisevä vaikutus – Yhteistyö

Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio (toinen jaosto) 12.7.2011 II - 3881

Tuomion tiivistelmä

- 1. Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen – Oikeus tutustua asiakirjoihin – Ullottuvuus – Se, että asiakirjaa ei ole annettu tiedoksi – Seuraukset
(EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta)*
- 2. Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen – Väitetiedoksiantoon annettujen vastausten antaminen tiedoksi – Edellytykset – Rajat
(EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta)*
- 3. Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Yritysten väliset sopimukset – Näyttö kilpailusääntöjen rikkomisesta – Kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneen yhtiön työntekijöiden kirjalliset todistajanlausunnot – Todistusarvo – Arviointi
(EY 81 artiklan 1 kohta; komission tiedonanto 2002/C 45/03)*

4. *Yhteisön oikeus – Periaatteet – Perusoikeudet – Syyttömyysolettama – Menettely kilpailuasioissa*
(EU 6 artiklan 2 kohta; EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta)

5. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Komission päätös, jossa todetaan kilpailusääntöjen rikkominen – Todistelutapa – Vetoaminen joukkoon välillisiä todisteita*
(EY 81 artiklan 1 kohta)

6. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Yritysten väliset sopimukset – Näyttö kilpailusääntöjen rikkomisesta – Eri todisteiden todistusarvon arviointi – Arviointiperusteet*
(EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artikla)

7. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Komission päätös, jossa todetaan kilpailusääntöjen rikkominen – Komission velvollisuus näyttää toteen kilpailusääntöjen rikkominen ja sen kesto*
(EY 81 artiklan 1 kohta; komission tiedonanto 2002/C 45/03)

8. *Kilpailu – Sakot – Sakkojen määrä – Sakkojen suuruuden määrittäminen – Sakkojen määräämättä jättäminen tai alentaminen rikkomiseen syyllistyneen yrityksen yhteistyön perusteella*
(EY 81 artiklan 1 kohta; komission tiedonannon 2002/C 45/03 21 kohta)

9. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Yritysten väliset sopimukset – Kilpailua rajoittava vaikutus – Arviointiperusteet – Kilpailunvastainen tarkoitus – Riittävä todentaminen*
(EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta)

10. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka muodostavat yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen – Käsite – Rikkomiseen osallistuneiden yritysten yksilöllinen vastuu koko rikkomisesta – Edellytykset*
(EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta)

11. *Kilpailu – Sakot – Sakkojen määrä – Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet – Rikkomisen vakavuus*
(EY 81 artiklan 1 kohta; ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohta)

12. *Kilpailu – Sakot – Sakkojen määrä – Sakkojen suuruuden määrittäminen – Varoittava vaikutus*
 (EY 81 artiklan 1 kohta; komission tiedonannon 98/C 9/03 1 A kohta)

1. Puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaatteeseen erottamattomasti liittyvä oikeus tutustua asiakirja-aineistoon merkitsee kilpailusääntöjen soveltamista koskevassa hallinnollisessa menettelyssä sitä, että komission on annettava asianomaiselle yritykselle mahdollisuus tutkia kaikki tutkinta-aineistoon sisältyvät asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä sen puolustuksen kannalta. Näihin kuuluvat sekä asianomaista vastaan että sen puolesta puhuvat asiakirjat muiden yritysten liikesalaisuuksia, komission sisäisiä asiakirjoja ja muita luottamuksellisia tietoja lukuun ottamatta.

Se, että asiakirjaa, johon komissio on nojautunut todetessaan yrityksen rikoneen kilpailusääntöjä, ei ole annettu tiedoksi, merkitsee puolustautumisoikeuksien loukkaamista ainoastaan siinä tapauksessa, että asianomainen yritys osoittaa, että lopputulos, johon komissio on päätöksessään päätenyt, olisi ollut erilainen, mikäli asianomaista vastaan puhuva asiakirja, jota ei ole annettu tiedoksi, olisi pitänyt poistaa todisteiden joukosta.

Mikäli kyseessä on tilanne, jossa tiedoksi antamatta on jätetty asianomaisen

puolesta puhuva asiakirja, kyseisen yrityksen on ainoastaan osoitettava, että sen tiedoksi antamatta jättäminen on saattanut vaikuttaa yrityksen vahingoksi menettelyn kulkuun ja komission päätöksen sisältöön. Riittää, että yritys osoittaa, että se olisi kyennyt käyttämään kyseisiä sen puolesta puhuvia asiakirjoja puolustuksessaan, eli se osoittaa, että jos se olisi kyennyt vetoamaan niihin hallinnollisessa menettelyssä, se olisi voinut tuoda esiin seikkoja, jotka eivät olisi olleet sopusoinnussa komission siinä vaiheessa tekemien päätelmien kanssa, ja olisi siten kyennyt jollain tavoin vaikuttamaan arviointeihin, joita komissio on tehnyt päätöksessään ainakin sen osalta todetun menettelytavan vakavuudesta ja kestosta ja samalla sakon määrästä.

(ks. 31, 36 ja 37 kohta)

2. Kilpailusääntöjen rikkomista koskevassa asiassa asianomaiselle yritykselle ilmoitetaan vasta hallinnollisen menettelyn kontradiktorisen vaiheen alussa väitetiedoksiannolla kaikista niistä olennaisista seikoista, joihin komissio nojautuu tässä menettelyn vaiheessa, ja tällä yrityksellä on oikeus tutustua asiakirjoihin

puolustautumisoikeuksiansa tehokkaan käyttämisen turvaamiseksi. Näin ollen muiden kartelliin osallistuneiden yritysten väitetiedoksiantoon antamat vastaukset eivät lähtökohtaisesti kuulu niihin tutkinta-aineiston asiakirjoihin, joihin osapuolet voivat tutustua.

puhuvia todisteita. Kyseisen yrityksen on tällöin voitava tutkia kyseinen vastauksen ote tai asiakirja ja lausua niistä.

(ks. 32–34 kohta)

Jos komissio aikoo perustaa kantansa väitetiedoksiantoon annetun vastauksen otteeseen tai tällaiseen vastaukseen liitettyyn asiakirjaan näyttääkseen EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamismenettelyssä toteen, että kilpailusääntöjä on rikkottu, muille tässä menettelyssä mukana oleville yrityksille on kuitenkin annettava mahdollisuus ottaa kantaa tällaiseen todisteeseen. Tällaisissa olosuhteissa väitetiedoksiantoon annetun vastauksen kyseinen ote tai tähän vastaukseen liitetty asiakirja on todellisuudessa niitä yrityksiä vastaan puhuvaa näyttöä, jotka ovat mahdollisesti osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen.

3. Yhtiön työntekijöiden kirjallisia todistajanlausuntoja, jotka on laadittu yhtiön valvonnan alaisena ja jotka se on esittänyt puolustautuakseen kilpailusääntöjen rikkomista koskevan komission hallinnollisen menettelyn aikana, ei voida pääsääntöisesti pitää saman yhtiön ilmoituksista erillisinä ja itsenäisinä todisteina. Yleinen sääntö on nimittäin, että yhtiön näkemys tosiseikoista, joista komissio sitä moittii, perustuu ensisijaisesti sen työntekijöiden ja johtajien tietoihin ja mielipiteisiin.

On todettava vastaavasti, että jos väitetiedoksiantoon annetun vastauksen ote tai tällaiseen vastaukseen liitetty asiakirja voivat olla merkityksellisiä yrityksen puolustautumiselle siten, että yritys voi vedota niihin komission tuossa vaiheessa tekemien päätelmien vastaisina seikkoina, ne ovat puolustuksen puolesta

Kartelliin osallistuneen yhtiön työntekijöiden todistajanlausunnot eivät näin ollen ole kyseisen yhtiön lausunnoista erillisiä ja itsenäisiä todisteita, sillä todistajanlausunnot on annettu komissiolle kyseisen yhtiön aloitteesta tämän yhteistyövelvoitteen perusteella, joka seuraa sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetusta tiedonannosta, ja kyseisen yhtiön ulkoisen neuvonantajan läsnäoloa hyödyntämällä. Siksi kyseiset

todistajanlausunnot eivät ole sellaisia, jotka voisivat tukea yhtiön, joka on kyseisten työntekijöiden työnantaja, lausuntoja. Ne pikemminkin täydentävät näitä lausuntoja, joiden sisältöä ne voivat täsmentää ja konkretisoida. Siksi myös niillä on oltava tukenaan muita todisteita.

ovat yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita. Kun otetaan huomioon kyseisten rikkomusten luonne sekä niihin liittyvien seuraamusten luonne ja ankaruus, syyttömyysolettaman periaatetta sovelletaan erityisesti yrityksiä koskevien kilpailusääntöjen rikkomista koskeviin menettelyihin, jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen.

(ks. 48 ja 129 kohta)

(ks. 58 ja 59 kohta)

4. Tuomioistuimen ollessa epävarma kilpailusääntöjen rikkomisesta sen on ratkaistava asia sen yrityksen eduksi, jolle päätös, jossa todetaan EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen, on osoitettu. Tuomioistuin ei voi todeta, että komissio on oikeudellisesti riittävällä tavalla näyttänyt kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen tapahtuneen, jos se ei ole saavuttanut täyttä varmuutta tästä kysymyksestä, ja näin erityisesti silloin, kun kyse on sakkopäätökseen kohdistuvasta kumoamiskanteesta.
5. Kilpailuasioissa komission on esitettävä täsmälliset ja yhtäpitävät todisteet näyttääkseen kilpailusääntöjen rikkomisen. Kaikkien komission esittämien todisteiden ei kuitenkaan tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta. Riittää, että välilliset todisteet, joihin komissio vetoaa, kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna vastaavat tätä vaatimusta. Kilpailunvastaaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja indisioista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta.

Viimeksi mainitussa tilanteessa on nimittäin otettava huomioon syyttömyysolettaman periaate, sellaisena kuin se ilmenee erityisesti Euroopan ihmisoi-keussopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta, sillä se on yksi perusoikeuksista, jotka

Jos komissio kuitenkin tukeutuu yksinomaan kyseessä olevien yritysten menettelyyn markkinoilla todetakseen rikkomisen, viimeksi mainittujen tarvitsee

vain osoittaa sellaisten olosuhteiden vallinneen, jotka valaisevat komission toteamia tosiseikkoja eri tavalla ja joiden perusteella komission esittämä tosiseikkojen selitys, jonka perusteella se totesi kilpailusääntöjä rikutun, voidaan korvata toisella uskottavalla selityksellä.

Samasta syystä myös silloin, kun kirjallisia todisteita ei ole, komission ei tarvitse suorittaa itsenäisiä tutkimuksia tosiseikkojen tarkistamiseksi.

(ks. 60–66 kohta)

Tämä sääntö ei ole sovellettavissa kaikissa tilanteissa, joissa rikkominen on näytetty toteen ainoastaan ei-kirjallisilla todisteilla. Todistukeinoista, joihin voidaan vedota EY 81 artiklan rikkomisen näyttämiseksi toteen, on nimittäin todettava, että yhteisön oikeudessa vallitseva periaate on vapaan todistusharkinnan periaate.

6. EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevassa menettelyssä ainoa merkityksellinen arviointiperuste arvioitaessa erilaisen näytön merkitystä todisteena on niiden luotettavuus. Todisteita koskevien yleisten sääntöjen mukaan asiakirjan uskottavuus ja siksi sen todistusarvo riippuu sen alkuperästä, laatimisolosuhteista, vastaanottajasta ja sisällöstä.

On näin ollen todettava, että vaikka kirjallisten todisteiden puuttuminen voi olla merkityksellistä, kun tehdään kokonaisarviota välillisistä todisteista, joihin komissio vetoaa, pelkästään tästä ei seuraa, että kyseinen yritys voisi kyseenalaistaa komission väitteet esittämällä vaihtoehtoisen selvityksen tosiseikoista. Tilanne on tällainen ainoastaan silloin, kun komission esittämien todisteiden perusteella ei voida todeta rikkomisen olemassaoloa yksiselitteisesti ja ilman tulkinnan tarvetta.

Sellaisia yritysten antamia lausuntoja puolestaan voidaan lisäksi pitää erityisen todistusvoimaisina, jotka ensinnäkin ovat luotettavia, toiseksi on tehty yrityksen nimissä, kolmanneksi on antanut henkilö, jonka ammatillinen velvollisuus on toimia kyseisen yrityksen intressissä, neljänneksi ovat lausunnon antajan intressien vastaisia, viidenneksi antaa henkilö, joka on havainnut välittömästi lausunnoissa mainitut seikat, ja kuudenneksi on toimitettu kirjallisesti ja annettu tarkoituksellisesti ja tarkan harkinnan jälkeen.

Kartelliin osalliseksi katsotun yrityksen lausuntoa, jonka totuudenmukaisuuden on riitauttanut useampi muu kartelliin osalliseksi katsottu yritys, ei voida sen sijaan pitää riittävänä näyttönä viimeksi mainittujen yritysten toteuttamasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, jos sen tukena ei ole muita todisteita, mutta vaatimukset muista todisteista voivat olla alhaisempia kyseisten lausuntojen luotettavuuden vuoksi.

(ks. 68–71 kohta)

hyötyä täysimääräisesti yhteistyötä koskevasta tiedonannosta.

Todistajien henkilökohtaisesta motivaatiosta on todettava, että on kyllä mahdollista, että sakoista vapauttamista pyytäneen yrityksen työntekijät, joiden on toimittava yrityksen edun mukaisesti, haluavat esittää mahdollisimman paljon yrityksen puolesta puhuvia seikkoja, kun otetaan myös huomioon, että heidän yhteistyöllään menettelyssä voi olla positiivinen vaikutus heidän ammatilliseen tulevaisuuteensa. Vaikka tilanne olisi tällainen, kyseiset työntekijät ovat kuitenkin myös tietoisia paikkansapitämättömien todisteiden esittämisen mahdollisista negatiivisista seurauksista, jotka ovat todennäköisempiä muita tukevia todisteita koskevan vaatimuksen vuoksi.

7. Vaikka lainvastaisen kartellin pääosallistujien vapaaehtoisesti esittämiin todisteisiin on yleensä asianmukaista suhtautua tietyllä tavalla epäluuloisesti, kun otetaan huomioon se mahdollisuus, että kyseisillä osallistujilla on taipumus vähätellä sen osuuden merkitystä, joka niillä on kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja suurennella toisten osuutta, se, että pyydetään sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevista asioista annetun tiedonannon soveltamista sakon määrän poistamiseksi tai vähentämiseksi, ei välttämättä kannusta esittämään kartellin muihin osanottajiin nähden vääristeltyjä todisteita. Jokainen yritys johtaa komissiota harhaan voisi näet kyseenalaistaa pyynnön esittäjän yhteistyön vilpittömyyden ja kattavuuden ja näin ollen vaarantaa tämän mahdollisuuden

(ks. 72 ja 130 kohta)

8. Jotta komissio voi alentaa sakkoja sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevista asioista annetun tiedonannon 21 kohdan nojalla, kyseisillä todisteilla on oltava merkittävä todistusarvo suhteessa komissiolla jo oleviin todisteisiin. On siksi perusteltua, että yritys, joka toivoo sakkojen alentamista, keskittyy merkittävän lisäarvon tuomiseksi väitetiedoksiantoon annetun vastauksen lähettämisen jälkeen esitetystä pyynnöstä sakoista vapautumisesta ja niiden alentamisesta niihin seikkoihin, joita ei sen mielestä ole siihen mennessä

vielä näytetty toteen oikeudellisesti riittävällä tavalla. Tämä voi nimittäin selittää, miksi kyseinen yritys jättää mainitsematta seikat, jotka se katsoo näytetyn kiistatta toteen aikaisemmin esitetyillä todisteilla.

olemassaolo viittaa väistämättä yhteisen tahdon olemassaoloon, vaikka ei olisi olemassa todisteita, joiden perusteella voidaan päätellä tarkasti hetki, jolloin tämä tahto on ilmaistu, tai jotka mahdollistaisivat tämän tahdonilmaisun.

(ks. 268 ja 269 kohta)

Lisäksi yhteistyötä koskevan tiedonannon 21 kohdan perusteella ei voida sulkea pois sitä, että sellaisten todisteiden esittäminen, joilla on tietty todistusarvo mutta jotka koskevat jo muilla todisteilla toteen näytettyjä seikkoja, ei johda sakkojen alentamiseen.

(ks. 178–180 kohta)

9. EY 81 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen sopimuksen olemassaolon edellytykseksi riittää se, että kyseiset yritykset ovat ilmaisseet yhteisen tahtonsa toimia markkinoilla määrättyllä tavalla. Sopimuksen konkreettisia seurauksia ei tarvitse ottaa huomioon, jos ilmenee, että sopimuksen tarkoituksena on rajoittaa, estää tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla. Tässä yhteydessä vastavuoroisen sitoumuksen
 10. EY 81 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat perustuvat väistämättä useiden sellaisten yritysten myötävaikutukseen, jotka ovat kaikki mukana rikkomisessa mutta joiden osallistumisella voi olla eri ilmenemismuotoja, etenkin kyseisten markkinoiden erityispiirteiden ja kunkin yrityksen markkina-aseman, tavoiteltujen päämäärien sekä valittujen tai suunniteltujen täytäntöönpanotoimien perusteella. Kuitenkaan pelkästään se, että kukin yritys osallistuu kilpailusääntöjen rikkomiseen sille ominaisella tavalla, ei riitä sulkemaan pois sen vastuuta rikkomisesta kokonaisuudessaan eikä myöskään käyttäytymisestä, jonka ovat todellisuudessa toteuttaneet muut rikkomiseen osallistuneet yritykset mutta jolla on sama kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus.
- Yritys, joka on osallistunut tällaiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen omalla käyttäytymisellään, joka kuuluu EY 81 artiklan 1 kohdassa tai ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun

sellaisen sopimuksen tai yhdenmukaisesti meneteltävän, jolla on kilpailua rajoittava tarkoitus, käsitteeseen ja jonka tarkoituksena on myötävaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen toteutumiseen kokonaisuudessaan, on siksi vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman rikkomisen osalta koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen, kun kyseisen yrityksen näytetään tienneen muiden osallistujien lainvastaisesta käyttäytymisestä tai voineen kohtuullisesti ennakoida sen ja olleen valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin.

Tilanne on tällainen, kun kolmannessa valtiossa sijaitsevalla yrityksellä oli ainoastaan passiivinen rooli yhteisessä järjestelyssä, jossa erityisten hankkeiden myöntäminen Euroopan talusalueella varataan eurooppalaisille tuottajille, koska se oli tietoinen asianomaisesta järjestelystä ja koska sen passiivinen rooli ei seurannut sen tekemästä valinnasta vaan sen Euroopan talusalueen markkinoita koskevaan sopimukseen osallistumisen muodosta, ja sen osallistuminen oli ennakoedellytyksenä sille, että hankkeiden myöntäminen Euroopan talusalueella voitiin toteuttaa eurooppalaisten tuottajien välillä.

(ks. 287–290 kohta)

11. Usean yrityksen rikottua EY 81 artiklan 1 kohtaa on tutkittava kunkin yrityksen osuuden suhteellinen vakavuus. Arvioitaessa kilpailusääntöjen rikkomisen

vakavuutta ja määritettäessä sakkoa on otettava huomioon se, ettei yritys ole osallistunut kaikkiin kartellin muodostaviin seikkoihin, tai sen vähäinen osuus niillä osa-alueilla, joihin se on osallistunut.

Kun kyse on etenkin sopimuksesta, jossa kolmansissa valtioissa sijaitsevat yritykset sitoutuivat jäämään pois Euroopan talusalueen (ETA) markkinoilta, ja eurooppalaiset yritykset puolestaan jakoivat eri hankkeet näillä samoilla markkinoilla positiivisten kartellitoimien avulla, kolmansissa valtioissa sijaitsevien yritysten toiminnan vakavuus on verrattavissa eurooppalaisten yritysten toiminnan vakavuuteen, koska se, että ne eivät osallistuneet hankkeiden myöntämiseen Euroopan talusalueella, ei ollut niiden valinnan tulos vaan pelkkä seuraus siitä, millä tavalla ne osallistuivat asianomaiseen sopimukseen.

(ks. 312 ja 314–316 kohta)

12. Rikkomisen uusimisesta on todettava, että ehkäisevä vaikutus muodostaa sakon päämäärän. Lisäksi tällaisen ehkäisevän vaikutuksen varmistamiseen liittyvä vaatimus muodostaa yleisluonteisen vaatimuksen, jonka on ohjattava komissiota koko sakkojen laskennan ajan, eikä edellytä välttämättä sitä, että mainittuun laskentaan sisältyy tietty vaihe, jossa

suoritetaan kokonaisarviointi kaikista olosuhteista, jotka ovat merkityksellisiä kyseisen päämäärän saavuttamiseksi.

raskauttavien seikkojen arvioinnissa eikä ehkäisevän vaikutuksen kerrointa määritettäessä.

Komissio voi siksi – virhettä tekemättä – ottaa tämän seikan huomioon

(ks. 353 kohta)